

Les roques i els minerals

Els processos geològics generen de manera abundant roques i minerals que l'home utilitza des de molt antic per a diverses activitats productives. La lentitud d'aquests processos ens fa pensar que aquests recursos són limitats i que cal fer-ne un ús moderat, reciclant-los i sense malgastar-los.

1. Les roques industrials

Les roques industrials són roques que s'aprofiten exclusivament per les seves propietats físico-químiques, i no són explotades per extreure les substàncies que contenen ni pel seu potencial energètic.

1.1 Tipus de roques industrials

Segons les seves aplicacions, podem classificar les roques industrials en 5 grups: àrids, aglomerats, roques de construcció, vidre i productes ceràmics.

	Concepte	Tipus		Aplicacions
Àrids	Són pedres o fragments inerts, classificats segons diverses mides (blocs, graves, sorres, llims o argiles).	Àrids naturals: s'extreuen de graveres directament. Àrids artificials: es fan a partir de roques triturades, cosa que fa augmentar la fricció i la unió entre ells.		Obres públiques o construcció.
Aglomerats	Estan formats d'una massa de materials fins (sorres i graves) cohesionada amb un aglomerant , substància que en entrar amb contacte amb l'aire s'endureix.	Exemples d'aglomerants	Calç: $(OH)_2Ca$ Guix: $CaSO_4$ hidratat Ciment (s'obté de coure calcària, argila, guix i sorra)	Construcció (amb sorra forma morter), agricultura, etc. Construcció (bon aïllant) Construcció
Roques de construcció	Són roques que han estat tallades i utilitzades en construcció	Roques ornamentals: són les que poden ser polides (a causa de la seva composició cristal·lina), com el marbre o el granit. Pedres de construcció: són les que no poden ser polides (per la manca de minerals cristal·lins), com la pissarra o el basalt.		Façanes, cuines, lavabos, etc. Construccions rústiques.
Vidre	Són roques amb un alt percentatge de quars, que s'utilitzen per fabricar vidre.	Exemples: quarsita, sorres, gresos, etc.		Fabricar vidre
Productes ceràmics	Són aquells materials que es fan a partir d'argila	Terrisses Rajoles Productes refractaris (aguanten altes temperatures)		Fang i porcellana Construcció Indústria

2. Els minerals industrials

Els minerals industrials són minerals que s'aprofiten per les substàncies que contenen o pel seu potencial energètic.

Segons el que s'aprofiti, podem dividir-los en: minerals metàl·lics o minerals no metàl·lics.

2.1 Minerals metàl·lics

Són aquells que s'aprofiten per l'extracció d'un metall.

Mineral	Metall extret	Aplicacions
Cinabri HgS	Mercuri	Medicina, pintura, etc.
Galena PbS	Plom	Bateries, pintura, productes químics, etc.
Magnetita Fe_3O_4 hematites Fe_2O_3	Ferro	Acer, formigó, construcció de vaixells, etc.
Bauxita (barreja d'hidroxids d'Al)	Alumini	Indústria nàutica, aèria i d'automòbil, construcció (finestres), llaunes, mobles, etc.
Calcopirita $CuFeS_2$ malaquita $Cu_2CO_3(OH)_2$ aturita $Cu_3(CO_3)_2 \cdot H_2O$	Coure	Electricitat, numismàtica, construcció (canonades), aliatges (bronze, llautó), etc.

Exemples més importants de minerals metàl·lics.

2.2 Minerals no metàl·lics

Són aquells que s'aprofiten per l'extracció d'una substància diferent a un metall o per obtenir-ne energia.

Mineral	Aplicacions
Carbó	Obtenció d'energia
Pirita FeS ₂	Obtenció d'àcid sulfúric
Calcita CaCO ₃	Obtenció de productes químics, òptica, etc.
Apatita Ca ₅ (PO ₄) ₃ (F,Cl)	Fertilitzant
Silvina KCl	
Sal gemma NaCl	Conservant, condiment, desglaç en cas de nevades, etc.
Talc Si ₂ O ₁₀ Mg ₃ (OH) ₂	Pintura, indústria paperera i cosmètica, etc.

Exemples més importants de minerals no metàl·lics.

3. Explotació de roques i minerals

L'explotació de les **roques industrials** es fa de forma majoritària en superfície, ja que el preu que es paga per tona de roca industrial faria inviable l'explotació per mineria.

L'explotació dels minerals industrials pot fer-se a través de diversos procediments, segons aquests factors:

- Profunditat a la que es troba.
- Valor econòmic.
- Disposició del jaciment (concentrat en filons, disseminat en estrats, etc.).

	Descripció	Impactes
Pedrera	Extracció en superfície. El front d'explotació és horitzontal, cosa que implica fer-ho en una muntanya.	- Pèrdua de sòl. - Impacte paisatgístic. - Contaminació acústica (barrinades, camions...) - Contaminació atmosfèrica (pols).
Gravera	Extracció en superfície. El front d'explotació pot ser horitzontal o vertical. Els materials extrets estan solts.	- Pèrdua de sòl. - Possible alteració de la dinàmica dels aqüífers. - Perill de contaminació dels aqüífers, ja que sovint, els forats esdevenen abocadors.
Mineria a cel obert	Extracció a poca profunditat. El front d'explotació és vertical. S'utilitza quan el mineral es troba dispers.	- Possible alteració de la dinàmica dels aqüífers. - Contaminació dels aqüífers (acidificació deguda al rentatge dels minerals).
Mineria subterrània	Extracció en profunditat. El front d'explotació pot ser vertical (pous) o horitzontal (galeries). S'utilitza si la mineralització es troba concentrada.	- El rentatge de minerals i els dipòsits d'estèrils (ganga) generen aigües contaminades.

4. El sòl com a recurs

Considerem el sòl com un recurs perquè és el suport d'una gran activitat d'éssers vius i perquè fa possibles activitats que ens aporten nous recursos, com l'agricultura, la ramaderia, la silvicultura, l'oci, etc.

4.1. Usos del sòl

La utilització del sòl amb finalitats urbanes o industrials representa, de fet, la seva eliminació definitiva, ja que és tapat o extret. El sòl, des d'un punt de vista medioambiental, té tres tipus d'usos: agrícola, ramader i forestal.

4.1.1 Sòl agrícola

L'agricultura el transforma en sòl artificial, a causa de les modificacions que se li fan:

- La llaurada modifica els horitzons.
- Les aportacions de pesticides i fertilitzants modifiquen la seva composició.
- Els sistemes de rec modifiquen la seva dinàmica hídrica.
- La instal·lació de mesures antierosió (feixes, murs que protegeixen del vent, etc.) modifiquen la seva dinàmica geològica.

Fertilitat d'un sòl és la seva capacitat per donar a les plantes els nutrients que necessiten per al seu creixement.

Agricultura intensiva	Agricultura tradicional
- És més rentable - Es cultiven grans extensions de terrenys, fèrtils i plans - S'utilitza molta maquinària pesada - S'abusa dels fertilitzants i dels plaguicides - Es cultiva una sola varietat de plantes (monocultius) - Les llavors són manipulades genèticament	- És menys rentable - Es cultiven terrenys poc aptes - S'utilitza poca maquinària, a canvi de participar més treballadors - S'utilitzen fertilitzants orgànics, d'acció més lenta - Es cultiven diversos tipus de plantes - Les llavors són naturals, no manipulades

4.1.2 Sòl ramader

Anomenem **pastures** les extensions de terrenys amb herba tendra, sense tija, que rebrota dos o tres cops l'any.

Existeix una relació íntima entre pastures i animals que hi pasturen, com els èquids, els bòvids o el bestiar oví, ja que els animals, en menjar-se l'herba fan que rebroti amb més força i a més subministren nutrients al camp en forma de fems; per altra banda, les pastures subministren l'aliment que necessiten els herbívors.

Ramaderia intensiva	Ramaderia tradicional
<ul style="list-style-type: none"> - Primeren els interessos econòmics - És més rentable - S'utilitzen mètodes agressius per als animals - S'alimenta els animals amb productes artificials - Els animals no es mouen mai de lloc	<ul style="list-style-type: none"> - És practicada com a mètode de subsistència - És menys rentable - S'utilitzen mètodes naturals per als animals - S'alimenta els animals amb pastures - Practica la transhumància (en determinades espècies)

Les **transhumàncies** són migracions de pastors i bestiar que tenen com a finalitat aprofitar les pastures de les terres altes a l'estiu i de les terres baixes a l'hivern. Avui dia a penes es practiquen, ja que no queden gaires pastures en bon estat productiu.

4.1.3. Sòl forestal

El sòl forestal conté els boscos, dels quals s'explota principalment la fusta, però també es treuen altres productes com els pinyons, els bolets, el suro, la llenya o l'aliment per al bestiar que hi viu.

La **silvicultura** és el conjunt de tècniques aplicades a l'explotació dels boscos, per tal d'optimitzar els seus recursos.

L'**estassada** és una tècnica que consisteix a tallar selectivament alguns components del bosc, conservant els arbres de més valor i eliminant altres espècies llenyoses.

Silvicultura intensiva	Silvicultura tradicional
<ul style="list-style-type: none"> - No fa una explotació sostenible - És més rentable - S'utilitzen espècies de creixement ràpid, no autòctones - El sòl es recupera poc a poc - S'utilitza maquinària pesant que malmet el bosc	<ul style="list-style-type: none"> - Practica una explotació sostenible - És menys rentable - S'utilitzen espècies autòctones - El sòl no necessita recuperar-se, ja que els impactes són mínims - S'utilitza maquinària lleugera, respectuosa amb el bosc

4.2. La gestió del sòl

Hi ha diversos factors que posen en perill el sòl com a recurs:

- La contaminació (pesticides, fertilitzants, abocaments, etc.)
- Els incendis i la tala d'arbres
- L'explotació de recursos naturals (eliminació o cobriment del sòl amb runa)
- La progressiva humanització del territori (transformació del sòl en urbà o industrial, construcció de vies de comunicació o d'altres projectes)

Donat que el sòl és un recurs no renovable, cal gestionar-lo adequadament mitjançant mesures que promoguin la seva conservació:

1. Mesures preventives:

- **Ordenació del territori.** Consisteix a assignar els usos més adequats a cada zona del territori segons les seves característiques. És contradictori, per exemple, destinar a conreu una zona de forts pendents o destinar a sòl forestal una zona plana, pròxima a un riu i a una ciutat on hi ha fortes demandes de sòl.

- **Educar i informar** a la població sobre el valor del sòl
- Establir un model de **desenvolupament sostenible** en l'agricultura, la silvicultura i la ramaderia.
- Minimitzar les explotacions forestals mitjançant el **reciclatge** de paper i fusta.
- Adoptar mesures que garanteixin una **reducció del risc d'incendis** i evitin l'expansió d'incendis amb finalitats especulatives (per tal d'implantar conreus de plantes com la coca o la marihuana, o bé per buscar noves pastures per a la ramaderia intensiva).

2. Mesures correctores:

- Promoure la **reforestació** en zones afectades per incendis, abandonament de conreus, explotacions mineres no restaurades, etc., per tal de minimitzar l'erosió.
- Abandonar cultius en zones marginals i transformar-les en **pastures**.

- Construir **barreres vegetals** per frenar la força del vent en zones on l'erosió eòlica és forta.
- Gestionar correctament l'aplicació de **fertilitzants**, evitant-ne l'abús.
- Fer coincidir la **direcció de les llaurades** amb les corbes de nivell en les plantacions i construir **feixes** o **bancals** en zones de fort pendent, per tal de minimitzar l'erosió hídrica.

4.3. Transformació del paisatge

El paisatge és el conjunt d'elements visuals d'un territori determinat.

El concepte de paisatge és dinàmic i evoluciona. Es transforma sota l'efecte de diferents factors:

Tipus de paisatge	
Paisatge natural	Paisatge humanitzat
No ha estat modificat per l'home	Ha estat modificat per l'home i s'han introduït elements aliens
	Tipus de paisatge humanitzat
	Paisatge rural : poc transformat, amb baix impacte paisatgístic, camps de conreu i boscos.
	Paisatge agrari : té un major impacte que l'anterior; aspecte de mosaic i vies de comunicació abundants; relleu pla.
	Paisatge urbà : paisatge totalment modificat, amb vegetació reduïda a parcs; colors i formes artificials.
Paisatge industrial : fàbriques, naus, polígons industrials, amb formes i colors gens respectuosos al medi; diverses fonts contaminants, com xemeneies, abocadors, etc.	